

Agnieszka Zaręba*

Misje stabilizacyjne w badaniach opinii publicznej w Europie Środkowej na przykładzie społeczeństwa polskiego po 1989 roku

Stabilisation missions in public opinion polls in Central Europe at the example of Polish society after 1989

Abstract: The purpose of this article is to analyse changes in public opinion polls about the participation of the Polish Army in stabilization missions after 1989. The research material consists of two parts. The first includes CBOS surveys from 1994 to 2016 and the second part includes a research project entitled "Political preferences. Attitudes – identifications – behaviour" carried out in 2018. After municipal elections in 2018, respondents answered questions prepared as part of a questionnaire based on a five-point Likert scale. The respondents answered the question: *In your opinion, does Poland's engagement in foreign stabilization missions ensure Poland's security?* and evaluated the statement: *I support Polish involvement in foreign stabilization missions*. The overview of CBOS surveys and questions within the project shows the analysis of the fluctuation of views on the participation of the Polish Army in the activities abroad. As a result of the research, it can be pointed out that the Polish public opinion undergoes numerous changes under the influence of the dynamics of the international situation, the feeling of threat and destabilization, as well as historical conditions.

Keywords: stabilisation missions, public opinion polls, Polish society

Streszczenie: Celem niniejszego artykułu jest analiza zmian opinii społecznej na temat udziału Wojska Polskiego w misjach stabilizacyjnych po 1989 r. Zebrany materiał badawczy składa się z dwóch części. Pierwsza obejmuje badania sondażowe CBOS w latach 1994-2016, natomiast druga badania w ramach projektu badawczego pt. „Preferencje polityczne. Postawy – identyfikacje – zachowania” przeprowadzonego w 2018 r. Jesienią po wyborach samorządowych w 2018 r. respondenci odpowiadali na pytania przygotowane w ramach kwestionariusza ankiety w oparciu o pięciostopniową skalę Likerta. Ankietowani odpowiadali na pytanie: *Czy Pani/Pana zdaniem zaangażowanie*

* Agnieszka Zaręba – dr, Katolicki Uniwersytet Jana Pawła II, Polska, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1639-0413>, e-mail: agnieszka.zareba@kul.pl.

Polski w zagraniczne misje stabilizacyjne zapewnia Polsce bezpieczeństwo? oraz oceniali stwierdzenie: Popieram zaangażowanie Polski w zagraniczne misje stabilizacyjne. Zestawienie ankiet CBOS oraz pytań w ramach projektu pokazuje analizę fluktuacji poglądów na temat udziału Wojska Polskiego w działaniach za granicami kraju. Jako wyniki badań można wskazać, że polska opinia publiczna ulega licznym zmianom pod wpływem tak dynamiki sytuacji międzynarodowej, poczucia zagrożenia i destabilizacji, jak i uwarunkowań historycznych.

Słowa kluczowe: misje stabilizacyjne, badania opinii publicznej, społeczeństwo polskie

Wstęp

Zainteresowanie społeczne udziałem Wojsk Polskich po 1989 r. pojawiło się wraz z zaangażowaniem sił zbrojnych w ramach interwencji pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych. W dużej mierze wynikało z przysługę członkostwa w Pakcie Północnoatlantyckim oraz realizacji przez Polskę zobowiązań międzynarodowych¹. Polskie siły zbrojne angażujące się w ramach pokojowych operacji międzynarodowych po II wojnie światowej były bardzo dobrze oceniane przez przełożonych, jeśli chodzi o kompetencję, sposób działania, logistykę². Udział polskich jednostek w operacjach pokojowych, działaniach rozjemczych nie budził zainteresowania społecznego, w szczególności w okresie Polski Ludowej³.

Operacje pokojowe i misje stabilizacyjne stały się elementem zapewnienia bezpieczeństwa po II wojnie światowej. W rzeczywistości ich rola sprowadzała się do działań wyprzedzających i stabilizują-

- 1 Generalnie Polska uczestniczy w operacjach pokojowych od 1953 r. Zazwyczaj miały one charakter operacji rozjemczych, humanitarnych, obserwacyjnych i policyjnych w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ), Wspólnot Europejskich (WE), Unii Europejskiej (UE), Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO), Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE). Większość z nich była misjami stabilizacyjnymi, które nie prowadziły działań *stricto* wojennych. Dla szerszego zapoznania z działaniami polskich misji stabilizacyjnych warto sięgnąć do publikacji Grzegorza Ciechanowskiego, np.: *Żołnierze polscy w misjach i operacjach pokojowych poza granicami kraju w latach 1953-1989*, Toruń 2009, s. 377, *Polskie Kontyngenty Wojskowe w operacjach pokojowych 1990-1999*, Toruń 2010, s. 382, *Wojsko Polskie w Iraku 2003-2011*, Szczecin 2015, s. 425.
- 2 K. Jureńczyk, *Użycie Polskiego Kontyngentu Wojskowego w misjach pokojowych i stabilizacyjnych w południowo-zachodniej Azji w pierwszej dekadzie XXI wieku. Od zaangażowania do wycofania*, s. 228-230, https://www.researchgate.net/publication/344750049_Uzycie_Polskiego_Kontyngentu_Wojskowego_w_misjach_pokojowych_i_stabilizacyjnych_w_poludniowo-zachodniej_Azji_w_pierwszej_dekadzie_XXI_wieku_zaanegazowania_do_wycofania [12.04.2021].
- 3 W okresie PRL nie prowadzono badań sondażowych w tym zakresie tematycznym.

cych. Nabrały one znaczenia po wejściu Polski do NATO. Polska jako nowy członek chciała wywiązać się ze swoich zobowiązań sojuszniczych, w szczególności wobec Stanów Zjednoczonych, realizując przy tym globalną strategię bezpieczeństwa NATO oraz interesy polityki zagranicznej USA. Polska polityka zagraniczna zamykała się *de facto* w obszarze interesów regionalnych, a nie o zasięgu światowym⁴. Jako merytoryczne argumenty przemawiające za zaangażowaniem Polski można przytoczyć za Konradem Pawłowskim: czynniki sprzyjające podniesieniu bezpieczeństwa środowiska międzynarodowego (w szczególności: walka z międzynarodowym terroryzmem, wsparcie demokratyzacji, transformacji i odbudowy państw upadłych, ograniczanie zagrożenia atomowego); podniesienie poziomu bezpieczeństwa narodowego RP (w tym: eliminacja zagrożeń asymetrycznych za granicą, relacje z USA i NATO); wzrost znaczenia Polski na arenie międzynarodowej; wzmocnienie partnerstwa polsko-amerykańskiego; zapewnienie jedności sojuszniczej, wiarygodności i skuteczności NATO; modernizacja armii; zdobycie doświadczenia w walce oraz potencjalne korzyści ekonomiczne⁵.

Celem niniejszego artykułu jest analiza zmian opinii społecznej na temat udziału Wojska Polskiego w misjach stabilizacyjnych⁶ w okresie od 1994 do 2018 r.⁷ Jako hipotezę badawczą założono fluktuację opinii

- 4 K. Pawłowski, *Misje pokojowe i operacje stabilizacyjne Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej na początku XXI wieku: przesłanki i głosy krytyczne*, „Teki Komisji Politologii i Stosunków Międzynarodowych – OL PAN”, 5/2010, s. 96-99.
- 5 Autor prezentuje w swoim artykule kontrargumenty pokazujące problemy, które w dużej mierze przyczyniły się w pewnym okresie do negatywnego postrzegania w Polsce misji zagranicznych. K. Pawłowski wskazał, że zaangażowanie w misje stabilizacyjne sprzyjało zwiększeniu zagrożenia zamachami terrorystycznymi, pogorszeniu międzynarodowej pozycji Polski, uzależnieniu od polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych, misje stabilizacyjne przerodziły się w regularne działania wojenne, koszty operacji stały się dużym obciążeniem dla budżetu państwa, zapowiadane korzyści ekonomiczne się nie ziściły. Ibidem, s. 106-107.
- 6 Niezwykle trudno było precyzyjnie określić przedmiot badawczy. W ankietach CBOS posługiwano się różnymi określeniami: udział Wojsk Polskich, zaangażowanie sił zbrojnych, misje zagraniczne bądź stabilizacyjne oraz operacje pokojowe. Natomiast badania przeprowadzone w 2018 r. odnosiły się do misji stabilizacyjnych, ponieważ to określenie było już społecznie identyfikowane i funkcjonujące w literaturze przedmiotu. Celem artykułu w żaden sposób nie było rozstrzygnięcie istoty definicji misji stabilizacyjnej, lecz analiza opinii społeczeństwa polskiego na ten temat.
- 7 Zainteresowanie niniejszym tematem powstało w trakcie rozpoczęcia badań na temat postrzegania misji stabilizacyjnych przez żołnierzy – uczestników poszczególnych działań. W jednej z publikacji autorstwa Magdaleny i Maksymiliana Rigamonti, rodzice jednego z żołnierzy, por. Roberta Marczewskiego, powiedzieli, że w obawie przed zniszczeniem nagrobka nie napisali na

publicznej wynikającą z określonych uwarunkowań systemu międzynarodowego oraz systemu medialnego państwa w danym momencie. Zebrany materiał badawczy składa się z dwóch części. Pierwsza obejmuje badania sondażowe CBOS w latach 1994-2016, natomiast druga badania w ramach projektu badawczego pt. „Preferencje polityczne. Postawy – identyfikacje – zachowania” przeprowadzonego w 2018 r. Projekt jest cyklicznie realizowany od 2009 r. na terenie Polski przez przedstawicieli następujących ośrodków akademickich: Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytetu Śląskiego, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetu Szczecińskiego, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach oraz Uniwersytetu Rzeszowskiego⁸. Projekt obejmuje badania empiryczne związane z preferencjami wyborczymi, postawami determinującymi zachowania polityczne, społeczne, religijne i kulturowe. Jesienią po wyborach samorządowych w 2018 r. respondenci odpowiadali na pytania przygotowane w ramach kwestionariusza ankiety w oparciu o pięciostopniową skalę Likerta. W ramach skali respondent miał do wyboru jedną z pięciu wypowiedzi: „zdecydowanie nie”, „raczej nie”, „trudno powiedzieć”, „raczej tak”, „zdecydowanie tak”. Ankietowani odpowiadali na pytanie: Czy Pani/Pana zdaniem zaangażowanie Polski w zagraniczne misje stabilizacyjne zapewnia Polsce bezpieczeństwo? oraz oceniali stwierdzenie: Popieram zaangażowanie Polski w zagraniczne misje stabilizacyjne. Zestawienie ankiet CBOS oraz pytań w ramach projektu pokazuje analizę fluktuacji poglądów na temat udziału Wojska Polskiego w działaniach za granicami kraju. Szczegółowe dane dotyczące charakterystyki próby badawczej zostały umieszczone w przypisie, natomiast sama próba została dobrana w sposób kwotowo-warstwowy (N = 971)⁹.

płyć, że syn zginął w Afganistanie. Po latach okazało się, iż obcy ludzie stawiają znicze na grobie ich syna. M. Rigamonti, M. Rigamonti, *Straty. Żołnierze z Afganistanu*, Warszawa 2015, s. 67.

8 Wiele badań i analiz zostało opublikowanych w ramach czasopisma Uniwersytetu Śląskiego, „Political Preferences”.

9 W badanej grupie znalazło się 509 kobiet (52,4%) i 462 mężczyzn (47,6%), próba była zróżnicowana ze względu na wiek (18-24 lata: N = 105, 10,8%; 25-34 lata: N = 181, 18,6%; 35-44 lata: N = 183, 18,8%; 45-54 lata: N = 151, 15,6%; 55-64 lata: N = 156, 16,1%; powyżej 65 lat: N = 194, 20,0%), wy-

1. Badania CBOS dotyczące opinii na temat zaangażowania Wojska Polskiego poza granicami kraju

Społeczne poparcie dla operacji pokojowych i misji stabilizacyjnych uzależnione jest od wielu czynników. Nie chodzi tu tylko o uwarunkowania historyczne (pamięć historyczną), kulturę polityczną, religię, tradycję, mity, stereotypy, które wpływają na kształtowanie opinii danego społeczeństwa. W przypadku społeczeństwa polskiego mamy do czynienia ze szczególnego rodzaju wrażliwością na zagrożenia wynikające z agresji sąsiadów Polski (Niemcy i Rosja). Generalnie siła militarna (aczkolwiek zdarzały się w historii inne przypadki) była używana do defensywy, a nie do ofensywy. Na tej podstawie można wywnioskować pozytywny stosunek do sił zbrojnych wśród społeczeństwa polskiego¹⁰, wyrażony zaufaniem w badaniach społecznych¹¹.

kształcenie (bez wykształcenia: N = 7, 0,7%; podstawowe/gimnazjalne: N = 42, 4,3%; zawodowe: N = 132, 13,6%; średnie/policealne: N = 384, 39,5%; wyższe – ukończone studia licencjackie lub magisterskie: N = 399, 41,1%), stan cywilny (panna/kawaler: N = 219, 22,6%; zamężna/zonaty: N = 571, 58,8%; rozwódka/rozwodnik: N = 72, 7,4%; wdowa/ wdowiec: N = 84, 8,7%) oraz miejsce zamieszkania (wieś: N = 366, 37,7%; miasto do 20 tys. mieszkańców: N = 104, 10,7%; miasto 20-100 tys. mieszkańców: N = 172, 17,7%; miasto 100-200 tys. mieszkańców: N = 124, 12,8%; miasto powyżej 200 tys. mieszkańców: N = 204, 21,0%).

- 10 Zaufanie do wojska nie pojawia się bezpośrednio w badaniach CBOS, jeśli chodzi o poziom zaufania mierzony odrębnymi wartościami, aczkolwiek informacje na ten temat można znaleźć w badaniach głównego Urzędu Statystycznego z 2015 r., w których to siły zbrojne znalazły się jako instytucja zaufania publicznego po straży pożarnej i pogotowiu ratunkowym. *Wartości i zaufanie społeczne w Polsce w 2015 r. GUS* (Notatka informacyjna na podstawie Badania spójności społecznej), s. 1-2, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/wartosci-i-zaufanie-spoleczne-w-polsce-w-2015-r-;21,1.html> [20.04.2021]. Por. Komunikat z badań CBOS, *O nieufności i zaufaniu*, CBOS, nr 35/2018, <https://www.cbos.pl/PL/szukaj/szukaj.php> [20.04.2021].
- 11 W przypadku społeczeństwa polskiego, jeśli chodzi o charakterystykę kultury strategicznej, warto wskazać syndrom obu sąsiadów Polski: Niemiec i Rosji, syndrom zdrady i ofiary. Ma to odzwierciedlenie w wielu wydarzeniach historycznych, praktycznie od XVIII w., przez rozbiory Polski, powstania, I wojnę światową oraz odzyskanie niepodległości w XX w. Na wydarzenia historyczne nakłada się współpraca niemiecko-rosyjska (Rapallo i Locarno, w konsekwencji pakt Ribbentrop-Mołotow), co po zakończeniu II wojny światowej doprowadziło do zaliczenia Polski do strefy sowieckiej. Polska doświadczyła porzucenia i zdrady we wrześniu 1939 r. przez zachodnich sojuszników oraz „zdrady jałtańskiej”, w dużej mierze wpłynęło to na ukształtowanie syndromu ofiary, aczkolwiek w przypadku rozbiorów można wskazać szereg win polskiej szlachty utożsamnej z narodem polskim w tamtym okresie. Natomiast część kolejnych doznanych krzywd była wynikiem położenia geopolitycznego, procesów na arenie międzynarodowej, na które Polska nie miała realnego wpływu. Konsekwencją tego może być postawa szukania winy poza samym sobą oraz postawa ofiary szlachetnej – tzw. Chrystusa Narodów, oraz odruch szukania pomocy u podmiotów, które do tej pory nie zawiodły, w przypadku Polski są to Stany Zjednoczone. Syndrom ofiary warunkuje możliwość wykształcenia się zadaniowości w sytuacji zagrożenia, co przejawia się aktywnością i szukaniem wyjścia z trudnej sytuacji. Dodatkowo czynnikiem, który

Jednym z pierwszym badań prezentujących stosunek społeczeństwa polskiego do zaangażowania polskich sił zbrojnych poza granicami kraju było badanie dotyczące interwencji na Haiti w 1994 r. Polacy na początku lat 90. nie byli entuzjastami, jeśli chodzi o uczestnictwo sił zbrojnych w działaniach militarnych. Jedynie 37% respondentów potwierdziło słuszność interwencji na Haiti w imieniu mandatu Organizacji Narodów Zjednoczonych, 30% było przeciwnego zdania, natomiast 33% udzieliło odpowiedzi „trudno powiedzieć”. Z odpowiedzi na kolejne pytania dotyczące uczestnictwa w działaniach na Haiti wynika, że jedynie 23%¹² opowiedziało się za uczestnictwem w interwencji na Haiti, natomiast 61% było przeciwnego zdania¹³. W tamtym czasie pojawiło się wiele analiz zarówno popierających interwencję, jak i krytykujących ją w mediach¹⁴. Kolejne badania dotyczyły zaangażowania polskich sił zbrojnych w Bośni w 1995 r. – poparcie wyraźne było widoczne na poziomie 35% ankietowanych¹⁵, natomiast jesienią 1998 r. w ankiecie dotyczącej samej zasady wysyłania wojsk na działania poza granicami kraju poparcie wyraziło 36% respondentów¹⁶. Jeżeli chodzi o poparcie dla udziału wojsk polskich w pierwszej misji pod auspicjami NATO w Kosowie, respondenci wyrazili poparcie na

zarówno determinuje kulturę strategiczną państwa polskiego, jak i kształtuje opinię publiczną jest nałożenie obu tożsamości mocarstwa/imperium (koncepcja jagiellońska, Międzymorze) oraz kolonii/peryferii (zabory, strefa sowiecka). Wymienione powyżej czynniki oddziałują na postawy społeczne związane z zaangażowaniem sił zbrojnych w misje stabilizacyjne, wskazują na te, które mogą być potencjalnie określone jako korzystne (te, które nie generują ofiar ludzkich, np. szkolenia sił policyjnych), nie są odbierane jako zagrożenie życia dla żołnierzy, dziennikarzy czy członków społeczeństwa (zamachy terrorystyczne), w przypadku działań polskich sił zbrojnych powinny być utożsamiane z tzw. słuszną sprawą. A. Włodkowska-Bagan, *Kultura strategiczna Polski*, [w:] *Polityka zagraniczna Polski w zmieniającym się świecie międzynarodowym*, red. R. Zięba, T. Pawłuszko, Kielce 2016, s. 53-76.

- 12 W tej grupie badanych przeważają głównie mężczyźni do 34 roku życia, kadra kierownicza i inteligencja, uczniowie i studenci, dominują poglądy prawicowe.
- 13 Bliższa charakterystyka tej grupy badanych: generalnie osoby w średnim wieku, z wykształceniem średnim, przeważnie pracownicy umysłowi niższego szczebla, rolnicy i pracownicy fizyczno-umysłowi, zainteresowani polityką, deklarujący lewicowe poglądy polityczne.
- 14 Komunikat z badań CBOS, *Czy polscy żołnierze powinni pojechać na Haiti?*, BS/175/154/94, s. 2-4, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/1994/K_154_94.PDF [23.04.2021].
- 15 Komunikat z badań CBOS, *Polacy o konflikcie w Bośni*, BS/172/147/95, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/1995/K_147_95.PDF [23.04.2021]; Komunikat z badań CBOS, *Użycie polskich żołnierzy w misjach międzynarodowych poza granicami kraju*, BS/93/93/98, https://cbos.pl/SPISKOM.POL/1998/K_093_98.PDF [20.04.2021].
- 16 Komunikat z badań CBOS, *Polscy żołnierze w Kosowie*, BS/121/99, s. 2, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/1999/K_121_99.PDF [20.04.2021].

poziomie około 49% (przy czym odpowiedzi „tak” było 17% i „raczej tak” – 32%), natomiast przeciwny pogląd miało 29% (przy czym 13% – „nie”, 16% – „raczej nie”). Z tym przypadkiem warto zestawić kolejne pytanie zadane respondentom – dotyczące sytuacji, w której mieliby doradzać osobie mającej wyjechać na misję do Kosowa podjęcie decyzji o wyjeździe lub nie. Okazuje się, że w takiej sytuacji około 53% respondentów odradzałoby wyjazd do Kosowa, a jedynie 6% popierałoby udział w misji, 36% pozostawiłoby wolną rękę przy podjęciu decyzji, 5% miałoby trudności z podjęciem decyzji („trudno powiedzieć”)¹⁷. Sceptyczny stosunek do zaangażowania w interwencję żołnierzy poza granicami kraju potwierdza się jako głęboko zakorzeniony w świadomości społecznej.

Poparcie społeczne dla udziału polskich sił zbrojnych w misjach zagranicznych nie jest stałe i waha się pod wpływem bieżących wydarzeń (zamachu terrorystycznego), utraty moralnego znaczenia misji. Jest to doskonale widoczne na podstawie analizy wykresu poparcia dla misji stabilizacyjnej w ramach NATO. Ankietowani pod wpływem przekazów telewizyjnych z zamachu 11 września 2011 r. poparli potencjalny udział sił zbrojnych w Afganistanie.

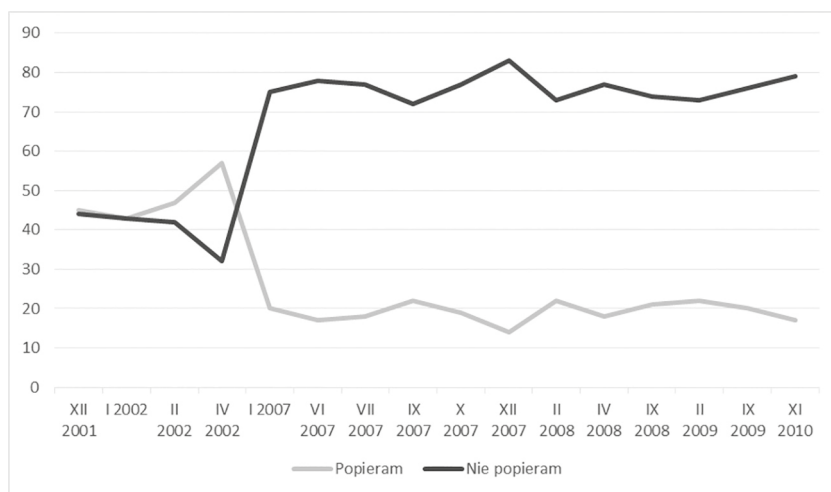
Jeszcze w badaniach w grudniu 2001 r. oraz kwietniu 2002 r. respondenci wyrażali poparcie dla zaangażowania polskich sił zbrojnych w interwencję w Afganistanie. Aprobata wynikała w dużej mierze z sytuacji międzynarodowej, konsekwencji ataku terrorystycznego 11 września oraz retoryki zagrożenia samym atakiem, braku poczucia bezpieczeństwa. Kolejne badania respondentów w kontekście udziału polskich sił w Afganistanie zostały przeprowadzane w 2007 r. i wynikało to z realnego zaangażowania sił zbrojnych w ramach ISAF w Afganistanie. Spadek poparcia dla udziału żołnierzy w tej interwencji wiązał się z kosztami i stratami, jakie poniósł polski kontyngent wojskowy w Iraku. Nie chodzi tu tylko o odpowiednie przygotowanie żołnierzy do tego typu misji, ale przede wszystkim o straty, jakie zostały poniesione, dodatkowym czynnikiem był wzrost zagrożenia terrorystycznego. W przypadku misji w Afganistanie zginęło 44 żołnierzy¹⁸,

17 Ibidem.

18 W przypadku Afganistanu trudno jest stworzyć swego rodzaju analogię, jeśli chodzi o przekazy medialne na temat śmierci żołnierzy i spadku poparcia społecznego. Większość badań CBOS na temat udziału w misji zakończyła się 2010 r., natomiast sama misja trwała w ramach ISAF do 2014 r.,

czterech zostało oskarżonych o niesłuszne ostrzelanie wioski w Nangar Chel (16.08.2007), sprawa skończyła się rozprawą sądową i utrzymaniem wyroku przez Sąd Najwyższy o zbrodnię wojenną¹⁹.

Wykres 1. Poparcie społeczne dla udziału sił zbrojnych w interwencji w Afganistanie na podstawie danych CBOS w okresie 2001-2010²⁰

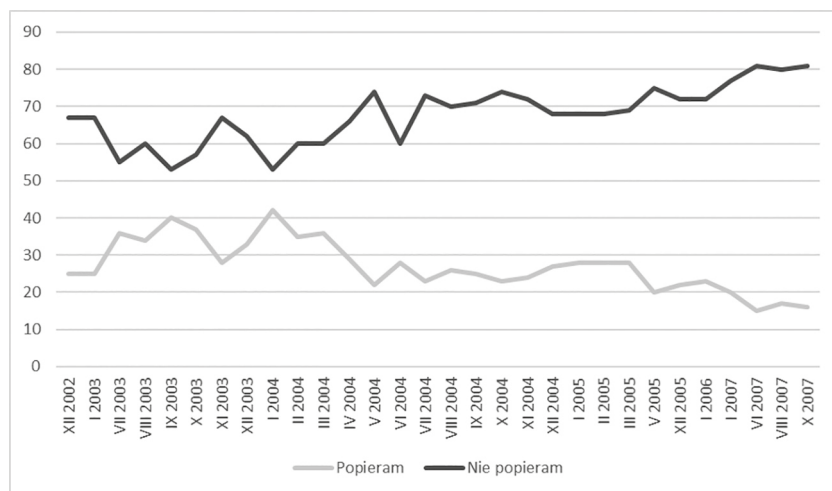

Źródło: badania CBOS: A. Grudniewicz, *Opinie o wyjeździe polskich żołnierzy do Afganistanu i działaniach antyterrorystycznych NATO*, BS/4/2002, M. Feliksiak, *Udział Polski w operacji NATO w Afganistanie i jego konsekwencje*, BS/159/2010, M. Strzeczowski, *Stosunek do obecności żołnierzy polskich w Iraku i Afganistanie*, BS/162/2007²¹.

natomiast zaangażowanie Polski w formie szkoleniowej zakończyło się 21 czerwca 2021 roku. *Koniec misji w Afganistanie*, <https://www.wojsko-polskie.pl/articles/tym-zyjemy-v/2021-06-25h-koniec-polskiej-misji-w-afganistanie/> [22.09.2021].

- 19 K. Michałowski, *SN utrzymał w mocy wyrok w sprawie ostrzelania afgańskiej wioski Nangar Chel*, 17.02.2016, http://www.sn.pl/aktualnosci/SitePages/Komunikaty_o_sprawach.aspx?ItemSID=91-271e0911-7542-42c1-ba34-d1e945cafeb2&ListName=Komunikaty_o_sprawach&rok=2016 [22.04.2021].
- 20 W wykresie dla podkreślenia odpowiedzi: „popieram” i „nie popieram” zrezygnowano z umieszczania: „trudno powiedzieć”, natomiast „zdecydowanie popieram” i „raczej popieram” potraktowano jako „popieram”, a „raczej nie popieram” i „zdecydowanie nie popieram” jako „nie popieram”.
- 21 Komunikat z badań CBOS, *Opinie o wyjeździe polskich żołnierzy do Afganistanu i działaniach antyterrorystycznych NATO*, BS/4/2002, <https://www.cbos.pl/PL/szukaj/szukaj.php> [22.04.2021]; Komunikat z badań CBOS, *Udział Polski w operacji NATO w Afganistanie i jego konsekwencje*, BS/159/2010, <https://www.cbos.pl/PL/szukaj/szukaj.php> [22.04.2021]; Komunikat z badań CBOS, *Stosunek do obecności żołnierzy polskich w Iraku i Afganistanie*, BS/162/2007, <https://www.cbos.pl/PL/szukaj/szukaj.php> [22.04.2021].

Wykres 2. Poparcie społeczne dla udziału sił zbrojnych w interwencji w Iraku na podstawie danych CBOS w okresie 2002-2007

Źródło: badania CBOS: M. Feliksiak, *Udział Polski w operacji NATO w Afganistanie i jego konsekwencje*, BS/159/2010, M. Strzeszewski, *Stosunek do obecności żołnierzy polskich w Iraku i Afganistanie*, BS/162/2007, M. Feliksiak, *Opinia publiczna o udziale polskich żołnierzy w misjach poza granicami kraju oraz o ostatnich wydarzeniach w Iraku*, BS/19/2007, M. Wenzel, *Opinie o planach zbrojnej interwencji w Iraku*, BS/18/2003²².

W przypadku zaangażowania sił zbrojnych w Iraku, nie obserwujemy określonej większości respondentów popierających interwencję, tak jak miało to miejsce w przypadku potencjalnego zaangażowania sił zbrojnych w Afganistanie. Niemalże przez cały badany okres 2/3 ankietowanych było przeciwnych działaniom sił zbrojnych poza granicami kraju. Początkowo wyrażano poparcie dla interwencji na poziomie 36% (lipiec 2003) – 42% (styczeń 2004), argumentowano to nie tylko zobowiązaniami w ramach NATO, ale przede wszystkim wojną z terroryzmem. Spadek poparcia, a zarazem wzrost niezadowolenia społecznego z obecności w Iraku wiązał się ze śmiercią czterech żołnierzy oraz zamachem na dziennikarza Waldemara Milewicza 7 maja 2004 r.²³

22 Komunikat z badań CBOS, *Opinia publiczna o udziale polskich żołnierzy w misjach poza granicami kraju oraz o ostatnich wydarzeniach w Iraku*, BS/19/2007, <https://www.cbos.pl/PL/szukaj/szukaj.php> [22.04.2021]; Komunikat z badań CBOS, *Opinie o planach zbrojnej interwencji w Iraku*, BS/18/2003 <https://www.cbos.pl/PL/szukaj/szukaj.php> [22.04.2021].

23 Waldemar Milewicz zginął w zamachu terrorystycznym w trakcie pełnienia obowiązków dziennikarza wojennego relacjonującego walki międzynarodowej koalicji z reżimem Saddama Husajna, jego samochód został ostrzelany. Zdjęcie z miejsca zamachu oraz jego ciała zostało opublikowane w „Super Expressie”. Po raz kolejny złamano tabu, jeżeli chodzi o publikację zdjęć ciała

(wynosił on 74% w maju 2004 r.)²⁴. W trakcie misji w Iraku zginęło 22 żołnierzy, przy czym wydaje się, że regularne badania ankietowe przeprowadzone przez CBOS w 2004 r. pozwalają na stworzenie swego rodzaju zależności: im więcej było negatywnych informacji z Iraku na temat poległych żołnierzy, tym bardziej pogarszały się nastroje społeczne oraz opinie na temat zaangażowania w konflikt²⁵.

2. Badania w ramach projektu pt. „Preferencje polityczne. Postawy – identyfikacje – zachowania”

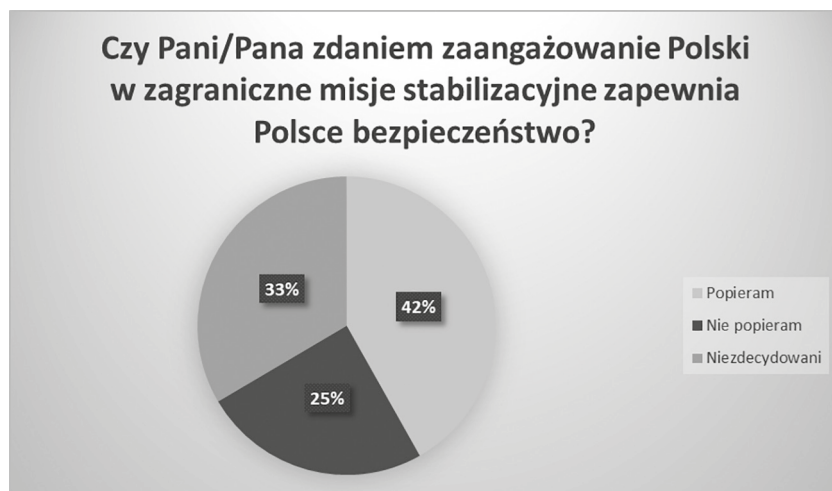
W badaniu w ramach projektu pt. „Preferencje polityczne. Postawy – identyfikacje – zachowania” przeprowadzonego jesienią 2018 r. zadano pytanie: Czy Pani/Pana zdaniem zaangażowanie Polski w zagraniczne misje stabilizacyjne zapewnia Polsce bezpieczeństwo? Celem była weryfikacja tezy na temat negatywnego postrzegania przez społeczeństwo polskie udziału żołnierzy w misji stabilizacyjnej. Pytanie miało określić po części wiedzę ankietowanych na temat roli misji stabilizacyjnej w zapewnieniu bezpieczeństwa państwa. W ankiecie zostało wprowadzone jako pierwsze. 42% respondentów potwierdziło, że misje stabilizacyjne zapewniają Polsce bezpieczeństwo, 25% nie zgadzało się z tą tezą, natomiast 33% nie posiadało własnego zdania na ten temat. Należy zwrócić uwagę na odmienne uwarunkowania, w jakich zadawano pytania. Od zaangażowania w misję stabilizacyjną w Afganistanie minęły cztery lata, ponadto w 2014 r. rozpoczął się konflikt na Ukrainie, który naruszył status quo systemu bezpieczeństwa w Europie po II wojnie światowej, wywarło to bardzo duży wpływ na zmianę świadomości społecznej w kwestii poczucia bezpieczeństwa państwa.

osoby publicznej. Działanie redakcji było krytykowane zarówno przez świat dziennikarski, jaki i przez czytelników, posądzano gazetę, że na ludzkiej tragedii dodatkowo chce zarobić. Jeżeli chodzi o prasę, publikacja zdjęcia W. Milewicza stała się kolejnym krokiem do przełamania bariery publikacji określonych materiałów. Niewykluczone, iż stała się czynnikiem, który przyczynił się do spadku poparcia dla udziału polskich sił w Iraku. <http://historiajednejfotografii.blogspot.com/2017/10/granice-publicacji-super-express-i.html> [22.04.2021].

24 Komunikat CBOS, *Spadek poparcia dla polskich żołnierzy w Iraku*, BS/86/2004, s. 2-6, <https://www.cbos.pl/PL/publikacje/raporty.php> [22.04.2021].

25 W maju 2004 r. zginęło 2 żołnierzy, w czerwcu – 2 żołnierzy, w lipcu – 1 żołnierz, w sierpniu – 3 żołnierzy, we wrześniu – 3 żołnierzy, w grudniu – 3 żołnierzy. <https://www.wojsko-polskie.pl/mnd-irak/> [22.04.2021].

Wykres 3. Czy Pani/Pana zdaniem zaangażowanie Polski w zagraniczne misje stabilizacyjne zapewnia Polsce bezpieczeństwo?

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów z ankiety w ramach projektu pt. „Preferencje polityczne. Postawy – identyfikacje – zachowania”.

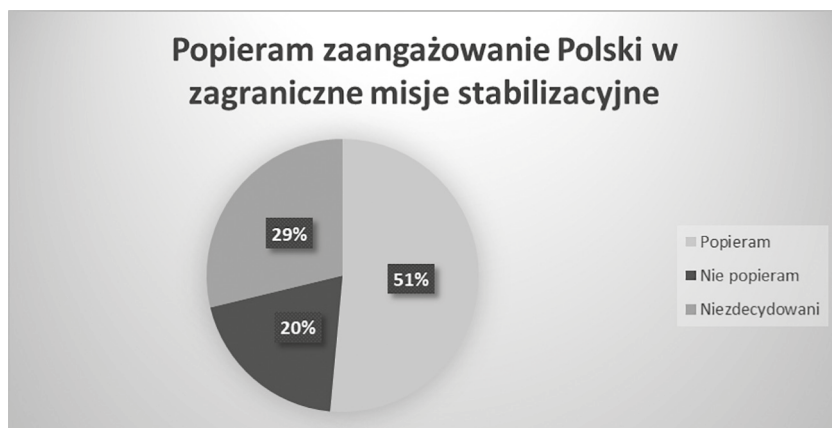
Świadczą o tym wyniki badań przeprowadzonych przez CBOS dotyczących zarówno stosunku Polaków do NATO, jak i akceptacji baz wojskowych na terenie Polski. Poparcie dla członkostwa Polski w NATO od 1999 r. kształtowało się na poziomie 60% (z małymi wychyleniami do 65% w 2002 r.), natomiast w 2014 r. można zaobserwować wzrost poparcia do poziomu 80% wśród ankietowanych. W przypadku aprobaty dla stacjonowania wojsk zagranicznych na terenie Polski w 1999 r., jedynie 32% respondentów podzielało tego typu opinię, 56% było przeciwnego zdania, przy czym w 2014 r. akceptację dla baz wojskowych wyrażało 57% badanych, natomiast w 2016 r. – 65% badanych²⁶. W badaniu CBOS dotyczącym bezpieczeństwa narodowego z 2014 r. pojawiła się również kwestia odnosząca się do poczucia zagrożenia dla niepodległości Polski. Praktycznie w okresie od 1991 do 2014 r. poczucie zagrożenia wahało się na granicy pomiędzy 11% a 40%, natomiast w 2014 r. wzrosło do 47% i przekroczyło poziom braku zagrożenia (który wynosił 41%)²⁷. Fluktuacje opinii na ten temat można

²⁶ Komunikat z badań CBOS, *Stosunek do NATO i obecności sojuszniczych wojsk na terenie Polski*, 99/2016, <https://www.cbos.pl/PL/szukaj/szukaj.php> [10.04.2021].

²⁷ Komunikat z badań CBOS, *Polacy o bezpieczeństwie i NATO*, 48/2014, <https://www.cbos.pl/PL/szukaj/szukaj.php> [10.04.2021].

wytłumaczyć wzrostem poczucia zagrożenia wynikającego ze zmian w sytuacji międzynarodowej.

Wykres 4. Popieram zaangażowanie Polski w zagraniczne misje stabilizacyjne

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów z ankiety w ramach projektu pt. „Preferencje polityczne. Postawy – identyfikacje – zachowania”.

Drugie stwierdzenie, jakie zostało przedstawione respondentom w ramach ogólnopolskiego projektu, dotyczyło poparcia dla zaangażowania Polski w misje stabilizacyjne. 51% ankietowanych wyraziło aprobatę dla opinii, 20% nie popierało danej kwestii, 29% nie posiadało własnego zdania na ten temat. Potwierdza to tezę, że odległość czasowa od realnego uczestnictwa w działaniach misji, zmiany w środowisku międzynarodowym, promowanie zaangażowania w Wojska Obrony Terytorialnej, zawodową służbę wojskową mogą sprzyjać budowaniu pozytywnych opinii i postaw na temat misji stabilizacyjnych.

Podsumowanie

Celem niniejszego artykułu była analiza badań opinii publicznej na temat zaangażowania Wojska Polskiego w misje stabilizacyjne po 1989 r. Założona hipoteza dotycząca fluktuacji opinii publicznej wynikającej z określonych uwarunkowań systemu międzynarodowego oraz systemu politycznego i medialnego państwa polskiego została zweryfikowana pozytywnie. Wykorzystując badania CBOS, starano się stworzyć ciągłość analityczną dla badanego zagadnienia. Dane CBOS oraz badania prowadzone w ramach projektu pt. „Preferencje

polityczne. Postawy – identyfikacje – zachowania” pozwoliły na sformułowanie kilku wniosków.

Po pierwsze, Polacy nie byli entuzjastami, jeśli chodzi o wysłanie żołnierzy w misjach poza granice kraju, co wynika m.in. z uwarunkowań historycznych, postrzegania wojny w charakterze działań obronnych, a nie ofensywnych. Obecność wojsk sowieckich na terenie Polski wpłynęła na kształtowanie opinii w zakresie obecności baz wojskowych NATO na terenie Rzeczypospolitej. Społeczeństwo polskie nawet wtedy, gdy byliśmy już członkiem NATO, nie wyrażało aprobaty dla baz natowskich na terenie kraju, dopiero konflikt na Ukrainie w 2014 r. i wzrost poczucia zagrożenia doprowadził do zmian w opinii społecznej.

Po drugie, polskie społeczeństwo zmieniało opinie na temat zaangażowania Wojsk Polskich w misje pod wpływem informacji przekazywanych w środkach masowego przekazu dotyczących wojny z terroryzmem, zagrożenia terrorystycznego, zmiany i dynamiki sytuacji międzynarodowej oraz relacji z samej misji stabilizacyjnej (jeżeli informacje były negatywne, wówczas spadało poparcie dla zaangażowania wojsk oraz wzrastała chęć natychmiastowego wycofania żołnierzy).

Po trzecie, pomimo negatywnych doświadczeń w trakcie misji stabilizacyjnych Polacy rozumieją potrzebę udziału w misjach stabilizacyjnych, mają świadomość, że zapewniają one bezpieczeństwo kraju. W tym momencie warto o refleksję, że w świadomości społeczeństwa polskiego dużą rolę odgrywa motywacja udziału w konflikcie – chodzi o tzw. „wojnę sprawiedliwą”, w której polskie siły zbrojne nie są agresorem. Polacy „nie chcą ponosić strat” w ludziach i kosztów wynikających z udziału w misji stabilizacyjnej.

Po czwarte, dynamika sytuacji międzynarodowej doprowadziła do zmiany nastawienia społeczeństwa polskiego w stosunku do zaangażowania Wojska Polskiego w misje stabilizacyjne. Aprobata dla zaangażowania Polski w misje stabilizacyjne, wyrażona w badaniach na poziomie 51%, pokazuje, że społeczeństwo polskie jest świadome znaczenia misji stabilizacyjnych dla bezpieczeństwa państwa.

W przypadku fluktuacji polskiej opinii publicznej mieliśmy do czynienia z określonymi uwarunkowaniami determinującymi zmiany. W przypadku uwarunkowań międzynarodowych były to m.in.: zamach terrorystyczny na WTC w 2001 r., zapoczątkowanie wojny z terrory-

zmem, konflikt na Ukrainie w 2014 r., natomiast w przypadku systemu medialnego były to: doniesienia o śmierci żołnierzy w trakcie pełnienia służby oraz korespondenta wojennego relacjonującego konflikt w Iraku. Dodatkową zmienną okazała się potrzeba społeczeństwa związana z wyobrażeniem o udziale żołnierzy w tzw. „sprawiedliwym” konflikcie, w którym prowadzone działania mają jedynie charakter obronny.

Bibliografia

- Ciechanowski G., *Polskie Kontyngenty Wojskowe w operacjach pokojowych 1990-1999*, Toruń 2010.
- Ciechanowski G., *Wojsko Polskie w Iraku 2003-2011*, Szczecin 2015.
- Ciechanowski G., *Żołnierze polscy w misjach i operacjach pokojowych poza granicami kraju w latach 1953-1989*, Toruń 2009.
- <http://historiajednejfotografii.blogspot.com/2017/10/granice-publicacji-super-express-i.html>.
- <https://www.wojsko-polskie.pl/mnd-irak/>.
- Jureńczyk K., *Użycie Polskiego Kontyngentu Wojskowego w misjach pokojowych i stabilizacyjnych w południowo-zachodniej Azji w pierwszej dekadzie XXI wieku. Od zaangażowania do wycofania*, https://www.researchgate.net/publication/344750049_Uzycie_Polskiego_Kontyngentu_Wojskowego_w_misjach_pokojowych_i_stabilizacyjnych_w_południowo-zachodniej_Azji_w_pierwszej_dekadzie_XXI_wieku__zaangażowania_do_wycofania.
- Koniec misji w Afganistanie*, <https://www.wojsko-polskie.pl/articles/tym-zyjemy-v/2021-06-25h-koniec-polskiej-misji-w-afganistanie/>.
- Komunikat z badań CBOS, *Czy polscy żołnierze powinni pojechać na Haiti?*, BS/175/154/94, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/1994/K_154_94.PDF.
- Komunikat z badań CBOS, *O nieufności i zaufaniu*, nr 35/2018, <https://www.cbos.pl/PL/szukaj/szukaj.php>.
- Komunikat z badań CBOS, *Opinia publiczna o udziale polskich żołnierzy w misjach poza granicami kraju oraz o ostatnich wydarzeniach w Iraku*, BS/19/2007, <https://www.cbos.pl/PL/szukaj/szukaj.php>.
- Komunikat z badań CBOS, *Opinie o planach zbrojnej interwencji w Iraku*, BS/18/2003 <https://www.cbos.pl/PL/szukaj/szukaj.php>.
- Komunikat z badań CBOS, *Opinie o wyjeździe polskich żołnierzy do Afganistanu i działaniach antyterrorystycznych NATO*, BS/4/2002, <https://www.cbos.pl/PL/szukaj/szukaj.php>.
- Komunikat z badań CBOS, *Polacy o bezpieczeństwie i NATO*, nr 48/2014, <https://www.cbos.pl/PL/szukaj/szukaj.php>.
- Komunikat z badań CBOS, *Polacy o konflikcie w Bośni*, BS/172/147/95, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/1995/K_147_95.PDF.

- Komunikat z badań CBOS, *Polscy żołnierze w Kosowie*, BS/121/99, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/1999/K_121_99.PDF.
- Komunikat z badań CBOS, *Stosunek do NATO i obecności sojusznicznych wojsk na terenie Polski*, 99/2016, <https://www.cbos.pl/PL/szukaj/szukaj.php>.
- Komunikat z badań CBOS, *Stosunek do obecności żołnierzy polskich w Iraku i Afganistanie*, BS/162/2007, <https://www.cbos.pl/PL/szukaj/szukaj.php>.
- Komunikat z badań CBOS, *Spadek poparcia dla polskich żołnierzy w Iraku*, BS/86/2004, <https://www.cbos.pl/PL/publikacje/raporty.php>.
- Komunikat z badań CBOS, *Udział Polski w operacji NATO w Afganistanie i jego konsekwencje*, BS/159/2010, <https://www.cbos.pl/PL/szukaj/szukaj.php>.
- Komunikat z badań CBOS, *Użycie polskich żołnierzy w misjach międzynarodowych poza granicami kraju*, BS/93/93/98, https://cbos.pl/SPISKOM.POL/1998/K_093_98.PDF.
- Michałowski K., *SN utrzymał w mocy wyrok w sprawie ostrzelania afgańskiej wioski Nangar Khel*, 17.02.2016, http://www.sn.pl/aktualnosci/SitePages/Komunikaty_o_sprawach.aspx?ItemSID=91-271e0911-7542-42c1-ba34-d1e945caefb2&ListName=Komunikaty_o_sprawach&rok=2016.
- Pawłowski K., *Misje pokojowe i operacje stabilizacyjne Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej na początku XXI wieku: przesłanki i głosy krytyczne*, „Tekna Komisji Politologii i Stosunków Międzynarodowych – OL PAN”, 5/2010.
- Rigamonti M., Rigamonti M., *Straty. Żołnierze z Afganistanu*, Warszawa 2015.
- Wartości i zaufanie społeczne w Polsce w 2015 r. (Notatka informacyjna na podstawie Badania spójności społecznej)*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/wartosci-i-zaufanie-spoeczne-w-polsce-w-2015-r-,21,1.html>.
- Włodkowska-Bagan A., *Kultura strategiczna Polski*, [w:] *Polityka zagraniczna Polski w zmieniającym się ładzie międzynarodowym*, red. R. Zięba, T. Pawłuszko, Kielce 2016.